

Rassenproblemen in Europa

'Degenen die er niet direct mee te maken hebben kunnen zich nauwelijks voorstellen dat er in bepaalde gebieden onder gewone Engelsen het gevoel aan het ontstaan is, dat ze een vervolgde minderheid aan het worden zijn,' aldus het Britse parlamentslid voor het district Wolverhampton South West, Enoch Powell in een toespraak op 20 april 1968. Hij had het onderwerp bij de kop waarmee hij nog vele malen in het nieuws zou komen en waarmee hij zijn conservatieve partijgenoten keer op keer in grote verlegenheid zou brengen: de groeiende rassenmoeilijkheden in Engeland rond de stroom immigranten uit de Gemeenbest-landen. Volgens Powell was het in sommige gebieden in Engeland (waaronder ook zijn eigen kiesdistrict) zodanig gesteld, dat discriminatie en achterstelling niet het deel was van de immigranten, maar van degenen onder wie dezen zich hadden gevestigd. Powell zei te zijn gealarmeerd door de uitlatingen van menige Engelsman die hem mondeling of schriftelijk had laten weten hoe de zaken er voor stonden. In zijn toespraak voerde hij dan ook 'een heel gewone arbeider van middelbare leeftijd' op, die had verteld dat hij het land zou hebben verlaten, als hij daarvoor het geld had gehad. 'Binnen vijftien of twintig jaar zal de zwarte man in dit land de overhand hebben over de blanke man.'

Onvindbaar vrouwtje

Treffender nog was het geval van een bejaarde dame dat Powell ter ore was gekomen en dat door hem in zijn toespraken werd gememoreerd ('Ik zal een van die honderden mensen voor mij laten spreken'). 'Acht jaar geleden werd een huis in een respectabele straat in Wolverhampton verkocht aan een neger. Nu woont er nog één blanke (een gepensioneerde dame). Dit is haar verhaal: Ze verloor haar man en beide zoons in de oorlog. Dus begon ze in haar huis, haar enig bezit, een pension. Ze werkte hard en het ging goed, ze betaalde haar hypotheek af en kon iets opzijleggen voor de oude dag. Toen kwamen de immigranten. Ze zag met groeiende vrees dat het ene huis na het andere werd overgenomen. De rustige straat werd rommelig en lawaaiig. Haar blanke huurders vertrokken met spijt.' De lotgevallen van de pensionhoudster eindigden ermee, dat ze op straat door kinderen werd nageschreeuwd, omdat ze weigerde haar huis te verkopen aan immigranten. 'Deze vrouw is ervan overtuigd dat ze naar de gevangenis zal

worden gestuurd wanneer de nieuwe wet op de rassenverhoudingen van kracht zal zijn geworden.' Voor zijn geestesoog zag Powell net als de oude Romeinen 'de Tiber roodgekleurd van bloed'. Hij wees op de rassenonlusten in de Amerikaanse steden die 'over ons komen door onze eigen wil en door onze onverschilligheid'.

'Racistische toon'

De toespraak kreeg vooral aandacht omdat het Enoch Powell was die hem uitsprak; een man van gewicht: voormalig minister, lid van het toenmalige conservatieve schaduwkabinet, tweede man in de conservatieve partij achter Edward Heath. De duidelijkst waarneembare reactie bestond uit een demonstratieve optocht van havenarbeiders naar het parlamentsgebouw. Ze steunden Powell. Een dag na Powells toespraak legde Heath een verklaring af: Powell maakte niet langer deel uit van het schaduwkabinet. 'Ik heb de heer Powell gezegd dat ik in zijn toespraak in Birmingham een racistische toon heb bespeurd die de spanningen tussen de rassen kan verergeren.' Ook van Labour-zijde werd op Powells toespraak gereageerd. De toenmalige minister van financiën, Roy Jenkins, verweet Powell 'een klimaat van vooroordeel' te scheppen op grond van anecdotes die niet waren na te gaan. 'Deze keer noemde hij het geval van een

alleenstaande blanke vrouw in een verder geheel "gekleurde" straat. Ook dit verhaal kon niet worden geverifieerd, hoewel vele pogingen daartoe werden ondernomen. De vrouw werd nooit gevonden, hoewel ze zich wellicht zonder te bestaan, nationale roem en betekenis verwierf.' Volgens Jenkins bestaat er wel een 'groot probleem in het bijzonder in bepaalde gebieden, voor de bewoners van die gebieden die er minder goed aan toe zijn. Maar het is geen probleem dat je kunt oplossen met overdrijvingen en fantasieën'.

Huisvesting

Een van de belangrijkste facetten van het grote probleem waar Jenkins over sprak was de huisvesting van immigranten. Dat probleem bestond niet alleen in de onvindbare dame uit de toespraak van Powell; er waren ook meer tastbare bewijzen. Een stroom van publikaties hierover ontstond na 1965. Daaronder was er een van de sociologen Rex en Moore, die onderzoek hadden gedaan in Sparbrook, een in de negentiende eeuw gebouwde wijk van Birmingham. De uitkomsten van hun onderzoek werden destijds in het weekblad 'The Observer' besproken onder de kop: 'Hoe de ghetto's naar Engeland kwamen'. In de plaatselijke bladen van Birmingham verschenen af en toe publikaties waarin iets

